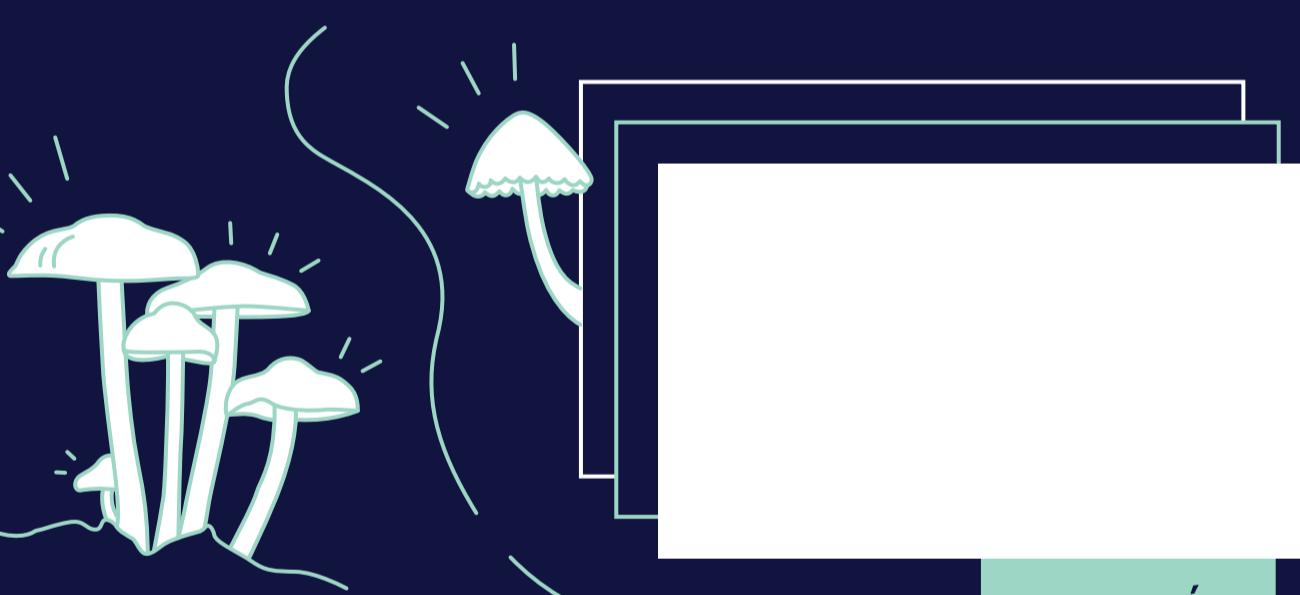

PGU kids je vzdelávací program Považskej galérie umenia v Žiline – pre menších aj väčších. Tento interaktívny sprievodca vás bude sprevádzať výstavou Ladislava Čarného. Trochu vysvetľuje, trochu inšpiruje, zabáva, odpovedá a pýta sa. Jeho online verziu (podobne ako predchádzajúcich sprievodcov) nájdete na www.pgu.sk/pgu-kids.

LADISLAV ČARNÝ MÁM ČEŠŤ BYŤ PARTNEROM ZÁKONITOSTÍ PRÍRODY

LADISLAV ČARNÝ sa narodil na Vianoce v roku 1949 v Žiline, kde ako chlapec navštievoval ľudovú školu umenia (dnes ZUŠ). Mal'ba ho veľmi bavila a fascinovala. Študoval ju ďalej na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Po štúdiu kvôli svojmu duchovnému a filozofickému smerovaniu nesmel oficiálne vystavovať, a tak pôsobil na neoficiálnej scéne. Popriom učil deti a mladých na výtvarke. Aj vďaka týmto dlhorocným skúsenostiam neskôr zostával učebnice a osnovy, čo a ako sa bude na výtvarných školách učiť. Po roku 1989 sa oficiálne zaradil medzi významných predstaviteľov slovenského výtvarného umenia, vystavoval a stále vystavuje na dôležitých výstavách na Slovensku aj v zahraničí.

Tvorba Ladislava Čarného je veľmi rôznorodá. Postupne sa od mal'by vzdialil, a začal používať rôzne, pre umeleckú tvorbu neobvyklé materiály a techniky, dokonca využíva prírodné javy a zákony, napríklad svetlo a jeho odrazy, luminiscenciu, či hnilobu. Spolupracuje s prírodou.

LUMINISCENCIA
Veľmi zjednodušene povedané – je výzravanie svetla. Je to jav, pri ktorom niektoré veci jednoducho svietia, bez elektriny či baterky. Napríklad vtedy, keď ich ožiarime, "nabijeme" svetlom z lampy.

Ak látka svietiakuje len po dobu ožarovania, proces nazývame **fluorescencia**. Ak svietiakuje aj po skončení ožarovania, hovoríme tomu **fosforescencia**.

Aj niektoré živočíchy, huby, riasy a baktérie to dokážu! Tomu sa zase hovorí **bioluminiscencia**.

Videli ste už na vlastné oči svätojánsku mušku? Svätojánske mušky si v noci svietia do tmy, nie však preto, aby si osvetili okolie, ale ako signál pre ostatných. Samčekovia lietajú vo výške niekoľko metrov nad zemou, svietia slabovo a v tráve hľadajú samičky, ktoré lietajú nevedia. Tie však svietia veľmi výrazne, aby partnera prilákali.

KTO HĽADÁ...

Nájdete vo výstave diela, pri ktorých autor využil jav luminescencie?

9. 12. 2022 - 8. 4. 2023

ZÁKONITOSTI PRÍRODY MÁM ČEŠŤ BYŤ PARTNEROM LADISLAV ČARNÝ

Kurátorka výstavy: Mira Sikorová-Putišová
Koncept vzdelávacieho materiálu, text: Kristína Hermanová
Konцепcia vzdelávacieho programu PGU kids: Veronika Kubišová
Vizuálna identita vzdelávacieho programu, grafický dizajn: Dominika Koššová
Trvanie výstavy: 9. 12. 2022 - 8. 4. 2023

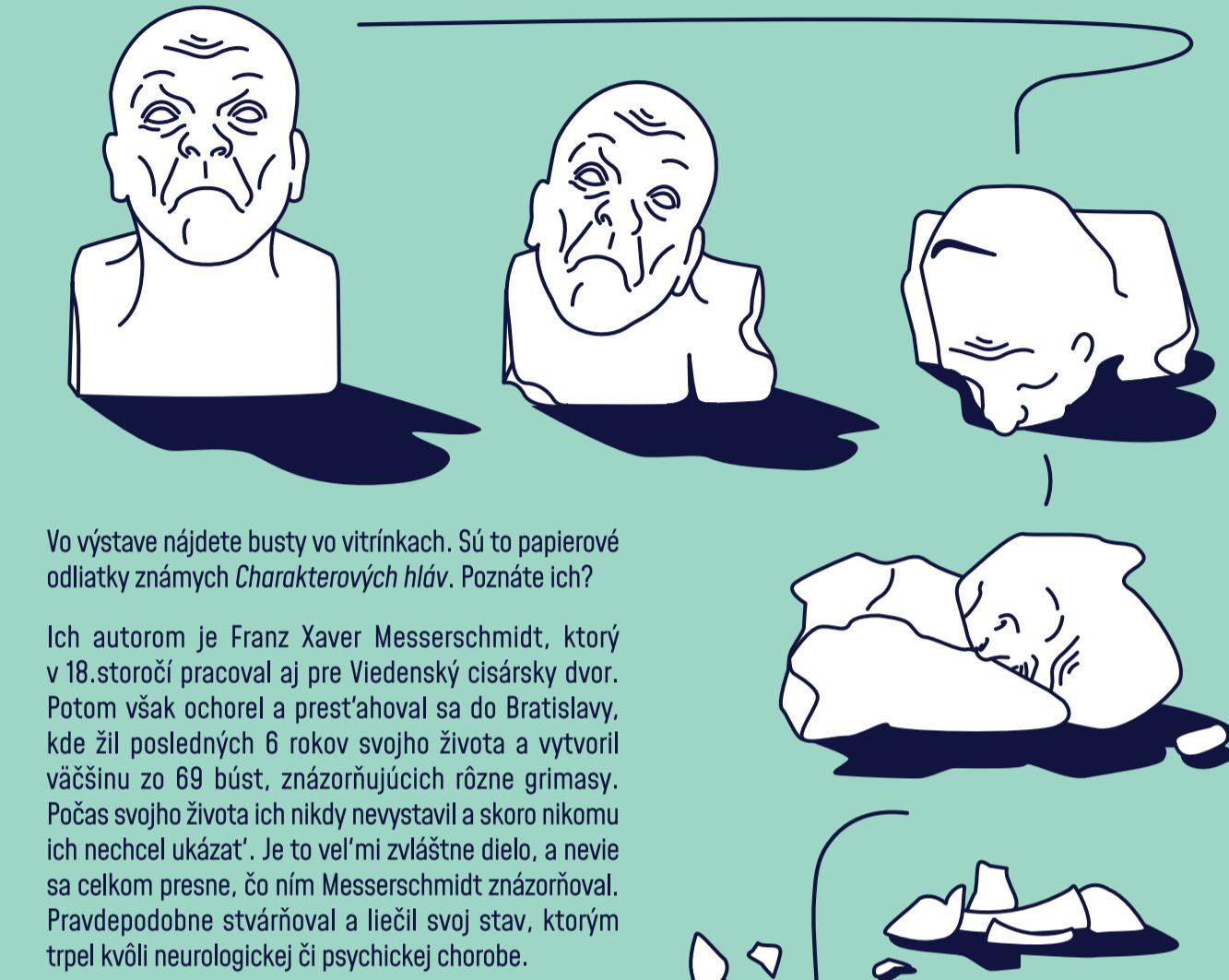
Projekt je realizovaný s podporou Fondu na podporu umenia.
FPU je hlavným partnerom projektu.

u. fond na podporu umenia

ŽILINSKÝ SAMOSPRÁVNY KRAJ

PROCESUÁLNE

V niektorých dielach, v ktorých chce umelec hovoriť o čase, vzniku, trvaní a zániku, si naschvál nevyberie techniku vytvárajúcu dielo schopné pretrvať storočia [ako je napríklad mal'ba olejovými farbami, mramorová socha, fotka či video]. Tvorí diela, ktoré sa objavia len na chvíľu a potom zmiznú – ako lúč svetla, alebo tvorí z materiálov, ktoré sa sami postupne menia, deformujú a rozkladajú a s nimi pomaly zaniká aj jedinečné umelecké dielo. Takéto umenie sa nazýva **procesuálne**. V dielach prebiehajú procesy, s ktorými autor počítá, je s nimi zmierený a využíva ich na vyjadrenie myšlienky času, prominutel'nosti či smrtel'nosti.

Vo výstave nájdete busty vo vitrínkach. Sú to papierové odliatky známych Charakterových hláv. Poznáte ich?

Ich autorom je Franz Xaver Messerschmidt, ktorý v 18. storočí pracoval aj pre Viedenský cisársky dvor. Potom však ochorel a prestúpil sa do Bratislavu, kde žil posledných 6 rokov svojho života a vytvoril väčšinu zo 69 bút, znázorňujúcich rôzne grimasy. Počas svojho života ich nikdy nevystavil a skoro nikomu ich nechal ukázať. Je to veľmi zvláštne dielo, a nevie sa celkom presne, čo ním Messerschmidt znázorňoval. Pravdepodobne stváraoval a liečil svoj stav, ktorým trpel kvôli neurologickej či psychickej chorobe.

Ladislav Černý vytvoril papierové kópie Messerschmidtova diela, navlhčil ho a naočkoval hnilobnými baktériami. Ďalej už nechal pracovať prírodu. Dielo nazval *Putrefactio est omnium rerum mater* – Hniloba je matkou všetkých vecí. Upozorňuje na to, že aj rozkladom vzniká niečo nové.

VIEŠ SI PREDSTAVIŤ INÉ MATERIÁLY, KTORÉ BY BOLI VHODNÉ NA PROCESUÁLNE UMEMIE?

MATERIÁL	AKO SA DOKÁŽE ZMENIŤ?
l'ad	topí sa
papier	

POSTKONCEPTUÁLNE

Ladislav Černý si vlastne nikdy nevytvoril rozpoznateľný štýl či rukopis. Často skúma nové možnosti a techniky, o ktorých si myslí, že by mohli dobre vyjadriť jeho myšlienky. Lebo o myšlienku ide v umení až o čokoľvek iné. Koncept je dôležitejší ako forma – ako pre každého, kto sa venuje konceptuálnemu umeniu. Príni konceptualisti však vôbec nepovažovali za nutné dielo vyrobiť, stačilo ho len vymyslieť. Na rozdiel od nich Ladislav Černý potrebuje svoje myšlienky zviditel'niť – a to takým spôsobom, aby aj materiál a technika boli v súlade s témou diela. Zaoberá sa nielen tým, ČO povedať, ale aj AKO to povedať. Preto býva označovaný za postconceptualistu.

VIETE PODĽA VLASTNOSTÍ MATERIÁLU VYMYSLEŤ,
NA ZNÁZORNENIE ČHOHO BY BOL VHODNÝ?

MATERIÁL | ČO MÔŽE VYJADROVAŤ?

mramor	večnosť
voda	

Pri vchode do výstavy je vytvorená malá mestnosť, akoby kaplnka. Vnútri diváka obklopujú 3 videá [s názvom Epicentrum], z ktorých znejú detské hlysy. Deti odieľajú modlitby – hebrejsky, latinsky, a arabsky. Ladislav Černý tu predstavuje 3 najväčšie svetové náboženstvá, v ktorých ludia veria v jediného boha. Rozdielnosť kultúr, ktorých sú tieto náboženstvá súčasťou, je znázornená použitím prírodným materiáлом. Židovská modlitba je premietaná na pláty z včielieho vosku, kresťanská na kryštalizovanú sol' a moslimská na arabskú gumu.

SVETLO

Svetlo má v tvorbe Ladislava Černého významné miesto. Bez neho by sme nevideli veci okolo seba, ani žiadne umelecké dielo. Ale občas nás vie svetlo pomýliť, vytvára ilúziu, odráža sa, alebo je zatienené. Môže byť symbolom niečoho prichádzajúceho zhora, a dokáže preniknúť do tmy. Nehmotné a predsa viditeľné, pomínutelné aj večné.

V spolupráci so svetlom – či už prirodzeným [zo slnka] alebo umelým [z lampy], zostavuje Ladislav Černý niektoré mal'by či kresby, bez farieb a štetca vytvára čiary a tvary. Svetlu nachystá odrazové plochy, alebo ho malými štrbinkami pustí na plátno a nechá ho „kresliť“.

„Ja som fascinovaný fyzikou. A uvedomujem si, že mám tú čest byť partnerom niektorým princípom a silám vo svojej tvorbe. To nie je málo. To nie je skromnosť, je to veľ'a. [...] Vôbec by mi nevadilo, keby som raz bol anonymný autor, ale tie diela by boli známe.“
Ladislav Černý

„CITUJEM“

V umení sa vždy dá vymysliť niečo nové a táto možnosť sa nikdy nevyčerpá. A predsa máme niekedy pocit, že všetko už tu bolo. Že každú náladu, emóciu, myšlienku či nápad už niekto v umelcom diele spracoval. Možno by len stačilo také diela vyhľadať, oprášiť ich, trochu ich pozmeniť či doplniť, aby boli zrozumiteľné aj dnešnému človeku. Toto robí aj Ladislav Černý – diela od iných autorov recykluje. Pracuje s ich kópiami [a niekedy si dokonca požičiava aj originály], privlastňuje si ich, cituje, alebo komentuje. Västným umelcom zásahom ich vracia späť do obehu. Takéto spracovávanie starých obrazov a kultúrnych symbolov je reflexiou umenia umením a hovoríme mu výtvarná interpretácia.

APROPRIÁCIA
[privlastnenie];
Umelecký postup privlastnenia už existujúcich obrazov [umeleckých diel, ale napr. aj reklám, či produktov dizajnu, alebo produktov konzumnej spoločnosti]

CITÁCIA
Výtvarný postup, pri ktorom je v novom diele zopakovaná časť diela iného autora [koláž - fotka, tlač, maliarska /sochárska kópia]

PARAFRÁZA
Výtvarný postup, pri ktorom nie je cudzia predloha presne skopirovaná, ale volne prepracovaná [využíva napr. kompozíciu alebo tému pôvodného diela]

Medzi najčastejšie citované diela patrí *Mona Lisa*. Namaloval ju Leonardo da Vinci okolo roku 1505 a odvtedy sa stala najznámejším obrazom v dejinách umenia. Bola a je natol'ko obdivovaná, že sa z tohto nádherného renesančného portrétu stal produkt, milión krát vytlačený na pohľadniciach, plagátoch, tričkách, hrnčekoch, puzzle či dáždnikoch... Obraz *Mony Lisy* sa stal symbolom klasickej krásy, kultúry západného sveta a zároveň komerčným gýcom. Všetky tieto jeho významy boli od začiatku 20. storočia umelcami mnohokrát komentované.

BANKSY

A. WARHOL

J. M. BASQUIAT

M. DUCHAMP

K. MALEVICH

autor : ..... feat. Svetlo

SVETLNÁ SPOUPRÁCA

Skúste stránku s vyrezanou šablónou nasmerovať proti slnku alebo lampe a postaviť ju kolmo na prázdnu stránku. Vidíte prenikajúce lúče svetla? Vytvárajú rôzne tvary a tieni. Môžete vystrihnúť aj ďalšie otvory. Prázdnu stránku dokreslite podľa seba. Nechajte lúče prenikáť cez šablónu a vytvorte spolu so svetlom nový obraz.